

Artyk Babalynyň eje saýlaýşy

Category: Hekaýalar, Kitapcy, Sözler, Teatr we kino sungaty

написано kitapcy | 22 январа, 2025

Artyk Babalynyň eje saýlaýşy

ARTYK BABALYNYŇ EJE SAÝLAÝŞY

Türkmen kinosyny äleme ýaýan "Aýgytly ädim" filmi barada, ony döredenler barada kän ýazyldy. Aýdylmadyk zat galmady diýen ýaly. Menem üýtgeşik pikir pyşgyrarnyň öýdemok. Film aram-aram ýadyma düşüp dur. Ilki bilen göz önüme Artyk Babaly gelýär. Nämedenkä? Filmiň baş gahrymanylygyndanmyka? Obrazyň ajaýyplygyndanmyka? Baş gahrymanyň roluny ýerine ýetirýäniň öz obadaşymlygyndanmyka?

Babamyň "Aýgytly ädimi-de", "Kärizgenleri-de", maňa ýadygärlik ýazyp beren "Kärizgenler" kitaby-da ýüregime ýakyn, olardan türkmeniň hakyky durmuşynyň ysy gelip dur.

Baba Annan barada düýpli eserlerem kän ýazyldy. Wagty gelip meniňem tutumlyrak ýatlama ýazaýmagym mümkin. Ikimiz obadaşdyk. "Edebiýat we sungatda" işleýärkäm gazetde gidýän hekaýalaryny ilki okaýan mendim. Diýjek bolýan zadym ~ mende ýatlara zat ýeterlik. Häzirki ýazgym gysgajyk. Onuň döremegine-de makalajygymyň sözbaşysy sebäp boldy.

Geliň, ilki bilen, "Aýgytly ädim" filmini göz önüne getireliň. Naýbaşy eser. Režissurasy-da, dramaturgiýasy-da, aýdym-sazy-da, operatoryň işi-de, artistleriň oýnaýşy-da biri-biri bilen sazlaşyp gidýär. Materialyň özeni-de belli ýazyjynyň meşhur eseri. Elbetde, filmde öz döwrüniň ideologiýasyna ýaranmak meýli duýulýar. Ýöne onsuz mümkin däl. O döwürde islän zadyňy etdirenokdylar. Film XX asyryň başlaryndaky türkmen durmuşynyň ullakan bir epopeýasyny ýatladýar. "Artygyň harmanyna dönderdiň", "Hany Artyk Babalynyň ejesi ýaly eje barmy?", "It itdir-dä, ursanam bor, aldasaňam"... ýaly sözleriň il içinde ýörgünli bolup gitmegi bolsa filmiň näderejediginden habar berýär.

Indi Artygyň ejesiniň obrazyny ýatlalyň. Onda ýasamalykdan

nam-nyşan ýok. Onuň Artygyň öňünden çykyp: "Eger gitseň, beren süýdümden razy dädirin" diýşini, şondan soňam Artygyň hereketini synlanyňda depe saçyň düýrügip gidýär. Iki sany artist tomaşaçynyň aňyny kalbyna düýrläp, filmiň arasyna alyp gidýär.

Islendik epizody jüpüne düşürmek ussatlykdan habar berýär. Umuman filmiň režissýory Alty Garlyýew "Aýgytly ädimde" artistler kökenini düzüp bilipdir. Laýyk obrazar hemişe başa barybam duraýanok. Tomaşaçynyň filmdäki rollara artist saýlanyp-saýlanyp kösenilýäninden, munuň üçin režissýoryň ýüregini agyrdýanyndan habary ýok. Oňa gowy film gerek. Galan zat bilen işi ýok. Galan zady filmiň awtorlary oňarmaly.

Ýadyňyzda bolsa, "Aýgytly ädimde" ýene bir täsin epizod bardyr. Şonda Artyk bilen Aýnanyň yzyny çalyp barýan Pökgi wala yzyň üstünden düşüp, nakys gülküsini edip, naskädisini agzyna kakanda filme tomaşa edip oturan bir gartaşan rus zenany durup bilmän: "Бот байская собака!" diýip, içki tolgunjyny daşyna çykarypdy.

Filmdäki aýry-aýry pursatlary ýöne ýere nekirtlämok. Režissýor gerekli artisti saýlap bilende film kämilligiň çür depesine ýetmek bilen.

Tomaşaçylaryňam, biziňem filmiň surata düşürilýän, artist saýlanylýan ýagdaýlaryna beletçiligimiz ýok. Ýöne bu işleriň iňňe bilen guýy gazan ýalydygyna welin gözümüz ýetip dur.

■ Artyk Babaly özüne nädip eje saýlady?

Ýogsa-da, Artyk Babaly özüne nädip eje saýlady? Aslynda näme üçin Alty Garlynyň özi Artyk Babalynyň ejesiniň rolunda oýnajak artisti özi saýlaman, öňürti Baba Annana geňeşdikä? Bu syrlygyna galýar. Belki, režissýor şol wagtlar ýaş Babanyň duýgurlygyny barlamak isländir? Iki pikiriň bir pikirden gowulygy üçin şeýdendir? Belki-de, keýpi tutup şeýdendir? Muny biz hiç haçan takyklap bilmeris. Sebäbi indi aramyzda Alty Garlam ýok, Baba Annanam, Artygyň ejesinin roluna dalaş eden aktrisalaram.

Alty Garly bilen Baba Annan "ejelerini" elekden

geçirilensoňlar ikiçäk galýar. Üç aktrsiadan birini saýlamalydy. Olaryň üçüsi-dd meşhur aktrisady.

– Pylany seň ejeň bolup bilermi? – diýip, Alty Garly Babadan sorapdyr.

Baba biraz böwrüni diňläp:

– Aý, ýok, onuň gözleri ogryňky ýaly oýnaklap dur – diýip, artist aýdypdyr.

– Onda pylany nähili?

– Olam däl... Oňa lolynyň roluny oýnatsaň.

Şeýdip, Baba Annan üçünji aktrisany ~ Ogulgurban Durdyýewany saýlapdyr. Şonda režissýor Babanyň arkasyna kakyp:

– Bolsa-da eje-hä saýlap bildiň! – diýipdir.

Baba Annanyň "Aýgytly ädimde" eje saýlaýşynyň taryhy, ine, şeýleräk. Elbetde, şu wakanyň gahrymanlary aýatda diri gezip ýörenliginse muny aýdyp oturmak gelşiksizräk bolardy. Muny gürrüň beren Baba pahyram, näme üçindir, gazetde ýazmak hökman däl diýipdi.

Bu gyzykly pursaty ýatlamak bilen okyjylara belli bir rol üçin artist ýa-da aktrisa saýlamagyň nähili hupbatlydygyny düşündürmek isledim. Alty Garly hem öz duýgusyna kepil geçmek üçin şu meselede Baba Annana sala salan bolmaly. Nähili bolanlygynda-da onuň ullakan ähmiýeti ýok. Iň esasy filmde enäniň ajaýyp obrazy döredildi. Ol kän gürläbem baranok. Diňe hereketleri, içki dünýäsiniň çuňňurlygy bilen tomaşaçynyň kalbynyň näzik tarlaryny oýandyrmagy başarýar.

Başda aýdyşym ýaly, "Aýgytly ädimdäki" rollaryň galapyny şeýleräk. Diňe Artygyň obrazy nämä degenok! Belki, şonuň üçindir, üstünden nijeme ýyl geçse-de, "Aýgytly ädimi" görüp-görüp ýadamzok.

Baba Annanyň bir mahalky beren şujagaz gürrüňi meni şeýleräk ýatlamalara atardy. Hernä atlary agzalan-u-agzalmadyk bendeleriň ruhy ynjalyk tapawersin.

Çary GELDIMYRADOW.

Teatr we kino sungaty